

CONSCIÈNCIA
D'ARA
La setmana que ve:
Hartmut Rosa i el
món indisponible

Estils

Jordi Pigem: "L'ecosofia és una invitació a escoltar la Terra"

El filòsof compila en un llibre la mirada de Raimon Panikkar sobre aquestes qüestions

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

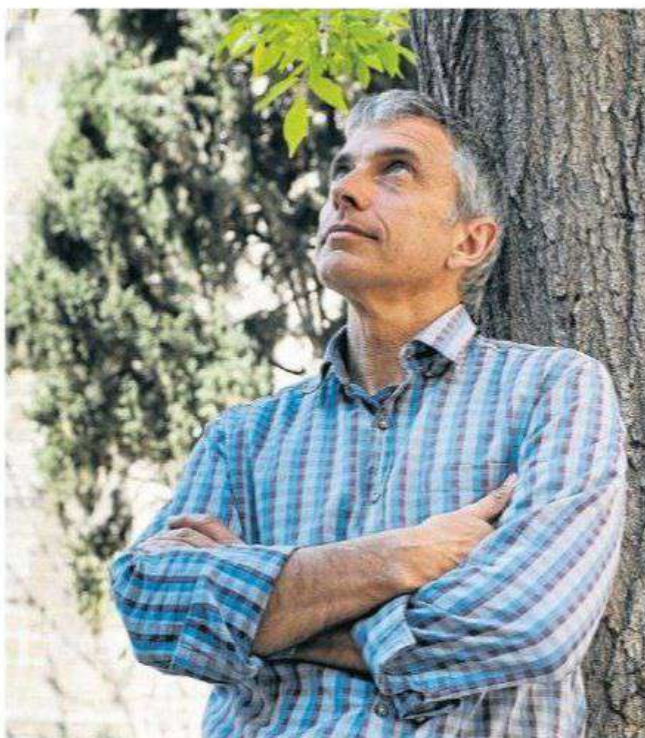
"Escoltar la Terra" és una invitació que ve de lluny, arrelada en les cultures tradicionals i sovint oblidada - fins i tot descartada - en els nostres imaginaris, massa ocupats en classificar, fragmentar, progressar. Qui té temps per escoltar?

El filòsof Raimon Panikkar (1918-2010) va fer de la seva obra una escolta continuada, escolta profunda del cosmos, la Terra, la matèria, escolta d'una parla que és, també, manifestació d'alguna cosa més que un mer intercanvi pràctic de codis. Va forjar el terme *ecosofia* per evidenciar aquesta parla comuna i viva que cal escoltar per, ahora, escoltar-nos: "Ecosofia és una nova paraula per a una saviesa molt antiga. Expressa la consciència, ben tradicional, que la Terra és un ésser viu, tant en les seves parts com en el seu conjunt", va escriure el lúcid pensador indocatalà, que, malgrat el reconeixement internacional, continua poc estudiat a casa nostra.

El també filòsof i coneixedor a fons de Panikkar Jordi Pigem explica que, malgrat aquest èmfasi en l'ecosofia, "mai va publicar un llibre específic sobre això", només articles dispersos. Ara Pigem presenta la recopilació d'aquests articles més una entrevista que ell mateix li va fer al llibre *Ecosofia. La saviesa de la Terra* (Fragmenta).

Consciència viva

"Que la Terra és viva i podem aprendre d'ella flota a l'ambient. Cada vegada sabem més com funciona la biosfera i veiem els processos increïbles que no sabem explicar, ja sigui en el mateix cos humà, en els organismes... L'ecosofia de Panikkar és, sobretot, una invitació a escoltar la Terra. Això implica, d'entrada, baixar de l'arrogància moderna per redescobrir que som part de la xarxa de la vida, i en aquests textos Panikkar ens convida a viure l'experiència de la Terra", explica aquest filòsof. Nascut a Barcelona el 1964, Pigem també ha recollit aquesta mirada en el seu propi treball, en especial al llibre *Intel·ligència vital* (Kairós). "No es pot explicar només amb la química i la física que governa aquesta química, o que coordina l'ADN, per exemple. A més d'estar viva, la intel·ligència que coordina la

El filòsof Jordi Pigem fotografiat la setmana passada a Barcelona. HANUO GARCIA

Terra -segueix explicant- pot encaixar amb el que la filosofia medieval clàssica anomenava *anima mundi* i l'antiga Grècia la *psique del cosmos*, que és una expressió més fàcil d'assimilar avui en dia i que ens diu que, al fons de la realitat, brolla la consciència".

Si bé en aquesta compilació Panikkar diu que "no es tracta de fer una religió a partir de l'ecologia, sinó d'incorporar la dimensió ecològica a la religió", Pigem confessa que, personalment, prefereix utilitzar un llenguatge dirigit a un públic més ampli: "Busco recuperar el sentit profund de l'existència que sovint ens porta a les tradicions espirituals o, més aviat, a les tradicions de saviesa, ja que algunes que em nodreixen són filosofies seculars (Plotí, Spinoza). Em moc en aquest món de pensadors i també de mestres de les tradicions religioses que

Experiència Pigem va treballar uns anys com a assistent de Panikkar

arriben a percepcions d'una realitat més profunda que la tangible que analitza la ciència, tot i que són compatibles amb les seves observacions". Aquesta puntualització constata que entre Pigem i Panikkar mai va haver-hi una relació de mestre i deixeble, sinó una trobada respectuosa i estimulante - "gairebé kàrmica", com diu Pigem -, que va començar de manera inesperada l'any 1992 en un acte de denúncia del V Centenari del descobriment d'Amèrica a les Cotxeres de Santes.

"Sabia qui era Panikkar perquè el meu primer dia de feina a la revista *Integral*, poc després d'acabar la carrera de filosofia, va ser escriure una introducció sobre ell, però més enllà d'això no l'havia llegit. Cinc anys després, quan vaig entrar a l'acte de les Cotxeres, només hi havia un seient lliure al costat d'un home amb els cabells llargs i blancs,

que vaig reconèixer. Em va donar conversa, i al dir-li que volia fer la tesi sobre Heidegger, em va mirar il·lusionat: "Heidegger? Però si érem molt amics!". Després vaig rebre una carta seva amb un poema del filòsof alemany dedicat a ell. A l'últim moment vaig decidir canviar el subjecte de la tesi i fer-la sobre Panikkar. Al visitar la seva biblioteca de Tavertet (en aquell moment ja havia publicat més de 40 llibres i un miler d'articles en sis idiomes - català, castellà, anglès, francès, italià i alemany - que parlava de manera habitual) em va dir que buscava un assistent i em va donar feina". Comença així una etapa d'aprofundiment i mirada crítica de Pigem, que convertia molts vespres en "partides d'escacs filosòfiques amb un pensador que ja havia impartit les *Gifford lectures*, l'equivalent al Nobel en filosofia".

Necessitat de metamorfosi

Aquella immersió intel·lectual, Pigem la combinava amb la natura. "Als matins intentava escriure la tesi, però l'escriptori era al davant d'un finestral i contemplava el paisatge de la vall del Ter. Preferia sortir a caminar i viure l'experiència d'aquesta ecosofia, la combinació de cultura, espiritualitat i natura, i sentir que el paisatge és molt més del que podem descriure amb la ciència, sentir aquesta manifestació de la realitat més profunda".

El breu i concís llibre que ara ha compilat i introduït sintetitza aquesta mirada amurada d'escolta, on el mestre, com si fóssim aquell jove que s'acosta a Tavertet, ens explica d'una manera erudita i alhora divulgativa per què ens cal experimentar l'ecosofia, que no és un paradigma més, moda o ideologia, sinó un suau crit que desperta enmig d'una "civilització moderna d'instruments, de mitjans" que ha col·locat la finalitat en un futur anhelat i no en el centre de la pròpia vida i que només compta amb l'estat d'ànim oposat, l'apatia o el fatalisme, com a contrapart. Per això, escriu Panikkar, ens cal "una metamorfosi, no tan sols una nova interpretació de la natura, sinó una nova experiència de nosaltres mateixos i de la vida". I afegeix: "Es tracta d'una qüestió de vida o mort. Per això té una dimensió religiosa, metafísica. Per tal de fer-li front necessitem calma (és a dir, serenitat), empatia (és a dir, esforç), distància (és a dir, interculturalitat), contemplació (és a dir, síntesi de teoria i pràctica)".